

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 10. maja 1856.

Zlate resnice za gospodarstvo *).

Znamenje pridnega gospodarstva.

Hodiš po hribih in dolinah, in memo kakega stanu greš, lahko po strehi in po dvorišu poznaš, kaj gospodar zna, in koliko gospodinja veljá. Strehe, ki tebi rebra kažejo, ternje in pa kropive, ki stan obrašajo, tožujejo gospodarja, da rad predolgo spí, ali po kerčmah (pivnicah) sedí, ali ima pa slamo v možganih. Tak gospodar in pa knaver (červ) v drevesu. Naj gré rakom žvižgat! — Je knalo (dvoriše) nastlano, hiša umazana, da pošten človek blizo ne more, kaže mater zaspano, in gospodinja zaležano, ki piškovega oreha vredna ni. — Gospodarja hvali čeden dom, hlapca nastele snažen kup, deklo metla, gospodinja pa kolovrat. Pri vsem tem pa pregovor vedno resnico pravi: Kakoršni stariši, takšni otroci; po gospodarju in gospodinja se tudi družina pozná, odrašena mladina pa po šoli, ko jo fara ima.

Slava sadjoreji!

V lavantinski dolini vsaka pridna hiša svoj drevorednik ima, v kojem drevje iz pisček (pěšek) redí in požlahnuje. Odrašeno sadunosno drevje za potmi in krog polja sadijo, homci in poljane so sadunosniki**), stanovje se iz žlahnega drevja smeji. Veselo je gledati rožnega cveta, kako vsakega skerbnega kmeta stan lepo cveti, in vsa dolina v belo rudečem cvetji plava. — Dojde bogata jesen, se kimovca sadunosno drevje polno grušek in jabelk obeša; ljudje imajo na cente božjih darov pospravljati, imajo dobre pijače in živeža, pa tudi obilno potrebnega dnarja. Kedar letna potegne, en kmetič po tri, po pet sto goldinarjev srebra iz samega tepkovca izkupi. — Slovenci! vi se le terte veselite; vam terta pozebe, pa revo prodajate. Pokaj tako dolgo odlagate, se sadjoreje verlo lotiti? — Je vam vinska terta ljuba mati, naj vam sadunosno drevje dober oče bo. Kedar bo materi pomanjkovalo, bode skemben oče dal. Oče in mati si morata roko podajati, če hočeta dobro izhajati; drevje in tersje si morate biti dobra mejaša. — Veste, kaj nam rajni Vodnik pravi: „Sreča nas iše, um nam je dan; srečo le najde, kdor ni zaspan“. Prijatli! krepko na noge, lopato v roke; vinjek naj tudi za drevje velja. Tudi drevje je velik božji dar. Bolje za svojo deco skerbí, kdor jim sadunosnega drevja nasadí, kakor skopúh, ki jim dnarjev nameri. Dnarje gostokrat vrag obsede, drevje pa Bog blagosloví.

Tíčov ne zaterati.

Poleg spisa č. g. E. Zagorca iz letošnjih „Drobtinc“.

Vse, kar živí, se spomladi veselí. Samo tíči ne morejo pravega veselja imeti. Komaj ene dní veselo žvergo-

*) Vzeli smo te zlate resnice „Novicam“ kaj priležne iz „male bage šolskega blaga za odrašeno mladost“, ki so jo darovali svitli knezoškof lavantinski Slomšek letošnjim lepim „Drobtincam“, o katerih bomo kmali več povedali.

**) Slišite gospodarji: „Sadno drevje za potmi in krog polja imajo, homci in poljane so sadunosniki!“ Slišite, posebno tisti, ki mislite, da to ne more, da ne smé biti! Tam pa je že davnej, in koliko jim dnarja donáša! Vred.

lijo, se njih pesme že v žalost spremenijo. O ljubi oznovavci prijetne vigredi! povejte, potožite nam, kdo vam tako neusmiljeno vaše veselje grení? Ali dihur? ali mačka? ali podlasica? ali druga divja zver? —

Ne ti, — ampak ljudje so toliko neusmiljeni!

Pridgarji ljudém govorijo: da človek je po Božji podobi vstvarjen, da ga je Bog za varha in oskerbnika svojih stvari na tem svetu postavil. Jezus, naš Zveličar nas opominja: „Bodite usmiljeni, kakor je vaš Oče nebeški usmiljen“. Kako usmiljen in dober je vendar naš nebeški Oče, kateri v svoji ljubeznjivi skerbi ljudi in tíčov ne pozabi, jih vse oblači in redí! Po Jezusovem nauku je toraj Bog, nebeški Oče, predpoda vsih ljudi, katero bi vsi mali in veliki posnemati imeli, da bi se na zemlji v spolnovanji Nja svete volje kot prave podobe Božje skazali Njemu v čast, kateri nas je vstvaril. Ali kako zoper voljo Božjo ravnajo, koliko nečast in sramoto delajo Bogu vsi tisti, kateri podobo Božjo v sebi zaterajo in zatajujejo! In kdo so tisti? Vsi neusmiljeni odertniki in zateravci tíčov. „Zale varhe in oskerbnike sem jaz čez svoje stvari postavil“, poreče enkrat vsemogočni Stvarnik takim neusmilježem, in kaj mislite, da bote od svojega sodnika zamogli usmiljenja zaupati, če ga, kakor je Bog zapovedal, njegovim stvarém skazovali niste?

Zlo se toraj tisti stariši pregrešijo, kateri svojim otrokom dopustijo, tíče loviti, jim veselje kratiti, škodo delati, jih terpinčiti. Kaj se zamore od takega dečka pričakovati, kateri je že iz malega svoje serce tako spridil, se takih neusmiljenost privadil? Terd in neusmiljen do živali, bo terd in neusmiljen tudi do ljudi. Kar se je Anžek naučil, bo tudi Anže znal.

Kakor hitro spomlad tíči v naše kraje pridejo, že njih sovražniki za njimi prežijo, ter jim zaderge ali limance nastavljajo, da jih polovijo, ali pa jih postrelijo. Polovljene podavijo ali jih za njih žive dní ko nedolžne jetnike zaprejo. Vse skerbno iše takrat starec svojo starko, starka svojega starca, in koliko je žalovanje, ko se več ne najdeta!

Kar jih srečno odide in si gnezda napravi, kako se morajo skrivati, s koliko skerbjo in žalostjo svoje mlade valiti in rediti, da bi sovražnikom v roke ne prišli. Vedno so v nevarnosti soseben pred otroci, ki zmiraj okoli lazijo, zlasti pa ob nedeljah, ob dneih Gospodovih in po germovji in drevji za gnezdi stikujejo. In gorje nesrečnim ticam, katerih gnezdo staknejo! Brez usmiljenja ga raztergajo, jajca pobijejo, mlade pokončajo, ali jih starim odvzamejo, doma zaprejo, da potem gladu poginiti morajo. — Šel je neki dečko na drevo, vzal mlade, jim noge porezal, in ko je vidil in slišal, kako so terpinčeni mladiči čivljali in stare na pomoč klicali, kako so stari priferfrali, kričali in vsi nemirni in žalostni sem ter tje letali, da bi jih bili ubranili, se je mladi hudobnež le smejal tako, da je skoraj smeha razpočil. Kaj takega nobeden dihur ne storí, ker on, če mlade dobí, jih hitro umorí in pojé, ker je lačen, in mu je tako odločeno; ali iz hudobije jih ne terpinči in ne morí. — Če se kaki mladiči tam pa tam srečno izgodjajo, in so jih skerbni stari z veseljem na noge spravili ter jih razpeljajo, da po vejicah veselo sem ter tje skakljajo, že jih otroci zapazijo, ter jih s kamnjem ali paklezi od drevesa do drevesa preganjajo, in takih reči na-nje lučati ne nehajo, dasiravno

jih stari neprenehoma okoli skakljajo, prosijo, da naj bi jim mlade pri miru pustili; in če kako srotle zadenejo ali pobijejo in vjamejo, se prav škodoželjno smeja.

Povejte vendar, vi tičji sovražniki! kedar in kako so se vam ubogi tiči toliko zamerili, da jih tako neusmiljeno preganjate, kakor da bi nar veči hudodelniki bili? Ali ne veste, da je Bog slednjemu tiču takšno delo odločil, katero ljudem k dobremu služi? Šinkovci, škerjanci, slavci, lisci (štiglici), penice in drugi taki tiči razveseljujejo s svojim petjem kmeta in delavca pri težkem delu, kakor tudi druge ljudi; krokarji, vrane, srake, kavke, mokosevci in druge take velike tice lovijo in jedo miši in kebre, poberajo červe, živijo od merhovine, ki drugači smerdi in zrak ostrupi, kar bi uzrok veliko bolezin bilo. Senice, deteli, berglezi in drugi enaki tiči zmiraj po drevji gor in dolj, sem pa tje letajo, da drevje raznih gosenc in červov čistijo in obe-rejo, kateri merčesi drevju in sadju veliko škodijo. Starice, tašice, lastovke pa polovijo in pojedjo veliko muh, komarjev in drugih merčesov. Spomladi tudi vrabci celi dan sem ter tje letajo, gosence in červe poberajo, tudi kebre razkljujejo in svoje mlade z njimi pitajo. Zapomnite si toraj, da velika nehvaležnost bi bila, ko bi tiče, ki vam toliki dobiček prinašajo, nepotrebno zaterali; pomislite, da, kakor vi plačujete, se zna tudi vam plačevati: „S kakoršno mero merite, se vam bo odmerjalo“, pravi Jezus; zapomnite si to, da vas kaznen zadela ne bo; zakaj prigovor pravi: „Ribe loviti, za tiči hoditi, zamore veliko otrok skaziti“; in to bi za stariše gotovo brez odgovora, brez kazni ne bilo.

Povejte mi vendar, kakšen dobiček tičji lov prinese? Kdor tiče lovi, se stradati uči; ker dostikrat mora pri soncu južnati, — na hribih, v germovji, kjer na tiče preži, pa dostikrat nič ne vloví; prazen, truden in izlakan domú pride, pa tudi doma le malo ali nič jesti ne dobí, ker o pravem času ne pride, in zraven še svoje delo in dolžnosti zamudi. — Poglejte kraje, kjer tiče večidel iztrebijo in po lovljenji preženejo, kako tihi, kako žalostni so; ni ga slišati veselega petja ljubih ptičic, ktere po volji svojega Stvarnika kmete na polji in vsako serce razveseljujejo. Res, kdor pravi občutek v svojem sercu ima, in voljo svojega Stvarnika v njegovih stvaréh spozna, ne bo nikdar tiče lovil, jih zaperal in v zaperti izbi ječil, kjer bi le žalovale in bole hale. Res je: tičice so človeku v veselje vstvarjene, in človek ko gospodar Božjih stvari si jih zna tudi v svoje posebno veselje obrniti, jih zna tudi v svoji stanici, v svoji izbi imeti, pa kar je mogoče take tiče, kateri so v izbah izrejeni in na izbe vsi navajeni, kot kanarčki, ktere vunkaj ne vleče, kakor tiče v naših krajih polovljene, ki se v tičnicah, kakor ubogi jetniki vedejo. Ktere pa koli imaš in če jim življenja v prostem stvarjenji Božjem ne privošiš, bodi jim saj dober in usmiljen gospodar, slepiti ali terpinčiti jih, kakor eni znajo, te pa Bog obvari! Si otožen in si o tičem petji hočeš otožnost polajšati, serce razjasniti, stopi o lepem, mladem jutru iz svojega zapertja na svitlobo vunkaj, sprehajaj se po kakem ložiču pod milim nebom, poslušaj krilate pevce, kako veselo od vejice do vejice, od drevesa do drevesa skakljaje ti juterno pesem žvergolijo; — njih mnogoverstno ubrano petje je lepši in mičniši od tvojih zapertih jetnikov doma, — in obljubim, da se ti persi veselja razširiti morajo, da se otožnosti serca in življenja — sitosti ozdravljen in bolj vesel domú povernil bodeš. — (Konec sledi.)

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

VIII.

Morebiti je tudi gnjilcu primordijalnega mešička pripisovati, da ima célica moč, kakoršine je ni ne v kamnji, ne v živalih, in ktera je naj večja dobrota vsega živalstva in človeštva, namreč: rastlinska célica je v stanu, neorganske pervine v organske zveze spremenjati.

Med stvarmi, iz katerih je kamenje in njegovi sorodniki, in med stvarmi, iz katerih so sestavljene rastline in živali, je ta velik razloček, da je dan današnji kemii mogoče, perve ne le v njih pervine razkrojiti, ampak tudi iz njih pervin spet sestaviti. Pa kemija je le v stanu organske stvari v njih pervine razkrojiti, ne pa jih spet iz njih sestaviti. Ravno takošno sol, kakoršna iz morja ali iz tamne zemlje na naše ognjiša hodi, lahko naredi kemikar iz solne kisline in sode. Solno kislino in sodo tudi lahko iz pervin napravi. Pa še nikoli ni mogel iz kislina, vodenca in ogeljca napraviti cukra ali olja ali s pridjanim gnjilcem napraviti beljak ali nikotin. Kar umetnost zamore je le, da spremeni živalsko ali rastlinsko stvar v drugo, ktera se nareja navadno le v živem truplu. Pa še pri tem delu mu mora biti v podlago stvar, ki je že narejena bila v kakem organizmu. Pa tudi take spremembe so kemikarju le redko mogoče.

Naj potrebnije stvari človek ne zamore umetno si narediti. Kaj je tedaj človeška umetnost proti umetnosti in moči narave! Kaj je naravi treba, da iz te stvari uno naredi! Le malo te ali une pervine zraven priloži ali proč vzame, in delo je končano — popolnoma drugačna, z drugimi, velikokrat nasprotnimi lastnostmi obdarovana je prišla iz njenih rok! Z naj manjšimi pripravami dopolnuje narava naj večje dela. Človek pa, koliko priprav, koliko skerbí, časa in dela potrebuje nar manjšo stvar doveršiti! Leto in dan, vse svoje življenje se trudi in trudi, in kaj dopolni? — Častimo Boga v njegovih delih, v tihih delih veličanske narave!

To svojo okornost pa delí človek z vsimi živalmi, katerih ni nobena v stanu, neorganskih stvari v organske spremeniti, ampak le organske spremeniti. Torej se mora žival od nji enacih stvari rediti, mora druge živali moriti, ali pa od rastlin se živiti.

Žival raste, pa organskih stvari nič ne pomnoži, ampak le že organizirane spremenja. Žival pogine in njeno truplo se razkroji v pervine, iz katerih je bilo vzeto. Te pervine spremené rastlino spet v organske stvari, od katerih se živali redé. Torej lahko rečemo, da tiste stvari, ki zdaj divjemu tigru moč dajejo, ali zdaj v govedu se gibljejo, bodo morebiti kmali v tvojih možganih se udeležile tvojih misel. Iz smerti vstaja novo krepkeje življenje. Vse živali od naj večje do infuzorije so morivke, le vesti nedolžne rastline ne grize nobena moritev. Čisto in neomadeževano je njeno življenje, le kar storijo s tiho delavnostjo naravne moči, to v-se vzame: svitloba, zrak, voda in perst so njeni živež. Voda, ki v podobi dežja ali rose z zraka na zemljo pada, prinaša koreninam soli in drugih potrebnih stvari iz tal, ogeljne kisline in amonijaka iz zraka. Te reči poserka celična mrenica v-se, ktere začne primordijalni mešiček v mnogoverstne stvari sklepati.

Tu se kujejo vse stvari, ki jih dobivamo od rastlinstva, ki nam služijo v živež ali naše razderto zdravje krepčajo. Vse te stvari rastlina lahko predela v strašan strup, če le te ali une pervine malo več ali manj pridene.

Vse rastline imajo enako moč neorganske reči organizirati, pa vsaka drugačne stvari stvári. Ne le razne rastline, temuč še celó razni deli ene rastline drugačne stvari delajo. Zraven zdravilne cvetlice raste le malo od nje druga, ktere trohica zavžita v prvem trenutku lahko končá vsako življenje; in vendar obé enaki živež v-se jemljete. Ravno v tem se pa kaže samostalnost célic. Velikokrat ena sama célica popolnoma drugačne stvari napravlja, kakor njene sosede.

Pa veliko célic živi še od bolj pohlevnega živeža, kakor od tega, kar ji voda skoz korenino prinese, namreč od zraka. Vsak človek se boji, da bi ne prišel tako deleč, da bi se mogel živiti od zraka, akoravno mu je zrak v življenje naj potrebniji; pa veliko rastlin je, ki iz zemlje kar nič živeža ne dobiva, ampak vsega le iz zraka, in ravno te rastline imajo naj več vode v sebi. Take rastline rastejo v južnih krajih. Nektore od njih po suhih pušavah rasteče

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. maja 1856.

Tičev ne zaterati.

(Konec.)

Zakaj je vendar toliko miš na polji, gosenc po drevji, ki vam toliko škode delajo? Zato, ker ljudje take tiče, ki te živali in merčese poberajo in pokončavajo, preveč preganjajo in zaterajo. Ali se ne spomnite, kako so vam gosence vse drevje objedle, da je bilo vse rujavo in suho, brez vsega perja skoraj kakor o Božiču? *) Ne bilo bi vam tolikokrat potreba samim gosenc oberati ali drugih pomočkov zoper nje iskati, z rogmi kaditi, s šmirom mazati itd., ako bi do senic in drugih koristnih tičic bolj usmiljeni bili. Tudi vrabci in mravlje veliko takih merčesov pokončajo, ker jih po drevji išejo in v svoje gnjezda spravljajo. Če ti in enaki tiči na vašem polji tudi kako zernice za svoj živžev dobijo, naj! saj so tudi pridni in skerbni delavci v Božjem stvarjenji, ki svoje plačilo zaslužijo, ter nam s svojo koristnostjo drugače povračajo, kar nam tam pa tam morebiti škode storijo. Kaj nam ptiči pa o spomladi škode storijo, ko iz ptujih krajev še le k nam priletijo nas s svojim mnogoverstnim petjem razveseljevati? Mnogemu sercu, ki boljši občutleje v sebi nosi, o kako zaželjen mu je ljubi spomladanski čas! kako ga spomladi neprenehoma vunkaj vieče v ljubo stvarjenje Božje, kjer vse na novo živi, trava in drevje zeleni in cveti; kjer se po vertih, logih in gojzdih mično petje ljubih ptičic razlega! Mnogi se veselí, ter dolgočasne svoje hiše in sobe zapustí in vunkaj pod milo nebo hití, kjer ga vse — vse k veselji budí. Vendar tvoje veselje, dragi prijatelj nature! bi brez mičnega petja ljubih ptičic le nepopolnoma bilo.

Da se toraj miloserčnosti do teh ljubih stvaric Božjih toliko bolj vnameš, pomisli nekoliko njih raznoverstno petje in žvergolenje. V tem premišljevanji boš najdel, da tiči niso tako prazne glave, kakor mnogoteri ljudje, da so učeni, ki znajo marsiktere jezike govoriti, in kaj prijazne, ker s Slovencom slovensko, z Nemcom nemško, s Talijanom talijansko itd. govorijo. Poslušaj, postavimo: škerjanca, ki na polji visoko nad njivami žvergoli: „Sej, sej, verzi, verzi, gibli, gibli“; — kósa, ki v vigredu po logih in gojzdih prepeva: „kopal bi, kopal bi, pa me gerba bolí“, — v jeseni pa: „zobal bi, zobal bi, pa že več ni“; — slavčeka, ki zvečer in zjutraj kaj ljubo in milo poje: „tinù, tinù, tinù, tinù, spe-tiù-skva, kvorror pipi, tiò, tiò, tiò, tiks, — kvotiò, kvotiò, kvotiò, kvotiò, ckvo, ckvo, ckvo, ckvo, ci, ci, ci, ci, kvorror tiù ckva pipikvi“; — šinkovca, ki ti s petjem spoznavati daje, iz ktereга kraja da je, ker vsi enako ne pojó; gojzdni se tako glasijo: „vivivivivi, jajajajaja, dieda“; drugi pa: „cvikevikevik, cverja jajaja, paraducia-gabir“; drugi še bolj čisto in lepši: „cicericiceri, cerozia, jajaja, sparbararaciertet“; drugi pa bolj zaviti znajo: „cicicicicicici, jajajajajajajaja, nrrrrrr, iiiiiii, ceeeeer“; ali kakor jih kmetje oponašajo: „toč, toč bariglico, pojdemo v Kočevjico“.

Stara babica, ko svojega unučka ziblje, mu naj raja gerlico posnemaje pòje — in je pri tem prav vesela svo-

jega dela. — Bili so se na nekem kraji enkrat prepirali, kdo še kaj velikonočne spovedi opravil ni. Vsi na hlapca kažejo, gospodar in gospodinja ga kregata in keršanske dolžnosti opominjata, kar v gojzd gredó — po listje ali derva, nevem, ko se volga (fóga) na visokem drevesu oglasi: „Jur pa še ni bil“ — (pri spovedi namreč). Jur — tako je bilo hlapcu ime — se zjezi, da ga tudi tič pri miru ne pustí, pričujoči pa, to slišati in viditi, kakor si lahko mislite, se mu zadosti nasmejati ne morejo. In res, opomin nedolžnega tiča pri Jurju več izdá, ko vse opominjevanje gospodinj in gospodarja: Jur se za spoved pripravlja in jo tudi opravi! — Nekega zaranega jutra — bilo je ob treh po polnoči — sem bil k nekemu daljnemu bolniku poklican. Ko prvo goro prekoračim, se je jutro že nekoliko zasvitelo; zvonček milo poje, neki tič pa se hitro oglasi: „Hit', hit', hit'“; drugi za njim pa: „čuj, čuj, čuj“. Ktere misli so me o tem na takem potu navdajale, ti no bo težko uganiti. Jaz pa ti samo to rečem: „Poslušaj svojo vest in Božje stvari, po katerih ti večkrat Bog sam govori; tako boš dostikrat Nja sveto voljo spoznal, na pravem potu ostal, ali če si ga po nesreči izgrešil, zopet na pravi pot nazaj prišel“. —

Iz tega se uči, kako tiči — vsak po svojem — pojejo, in kakšino veselje je, jih sosebnó spomladi poslušati, ker, čeravno vsak po svojem, vendar vsi v lepo ubrani glasbi svojega Stvarnika slavijo: krogarji in vrane kričijo debelo ko bas; drozi (drešeljni) imajo že bolj srednji glas; debeloglaveci (gimpeljni), penice, tašice in drugi majhni tiči jo pa bolj urno in tenko zavijajo. — Toraj ne pozabite do Božjih stvari biti usmiljeni, in svoje otroke učiti, da neusmiljeno z njimi ravnali ne bojo; usmiljeni Oče nebeški vam bo več sreče in blagra dal; gmetne ptičice bodo po vašem germovji, po vaših ploteh in povsod Bogu čast in hvalo spevale; bodo tudi vas in vaše otroke k časti in hvali Božji budile, pri težkih delih vam serce razveseljevale; vse vam potem bolj po versti pojde, — koliki blagor, koliko veselje! Cizej.

Gospodarske skušnje.

(Kukca in žitnega mola, kakor sploh ves enaki merčes pokončá frišni pèlin.) Dr. Lenger piše, da že od nekaj imajo po več krajih Francozkega navado, da si vsako leto natergajo dišečih rastlin, posebno pa pelina, žajbeljna, rutice, kamilic in bezgá, in da vso to za domače zdravila spravljajo, ker zlo diši, pod streho, kjer imajo tudi žito. In čuda! da v teh krajih skor ne poznajo ne tistega merčesa, kateri v lesu, žitu in obleki toliko škodo dela. Dr. Lengerja je skušnja ta pripravila na misel, da je vzel frišnega pelina in ga potaknil sem ter tje po žitnih kupih. In čez malo ur je vidil dohtar, kako je po bližnem zidu vse mergolelo tega merčesa, ki ga je pèlin iz žita pregnal. Dr. Lenger je to večkrat poskusil zoper mnogoverstne merčese, in se do dobrega prepričal, da tudi obláčila, v ktere se poleti mol rad vgnjezdi, pèlin gotovši škode varuje kot vse druge stvari, kakor kafra, konoplja, smerdljivo olje itd.

*) Letos se žalibog! saj v ljubljanski okolici kaj očitno ujemajo strašni kupi gosenc s pogrešanimi ptički. Vred.